

1) чтение – это принятие текста, проникнутость им, своеобразное открытие-инициация (М. Зубрицкая)	2) интерпретация – толкование, стремление подчинить текст, отстоять право собственного Я на некий смысл (Р. Барт)	3) научный анализ позволяет перевести текст из одного кода истории, культуры в другой, понять автора и текст в свете современной гуманитаристики (Поль Зюмтор)
---	---	--

Различные уровни авторских миров позволяют говорить о приоритете ментального, религиозного, философского начал, находящихся воплощение в альтернативных вариантах мироустройства, построении новых миров-концептов или новой виртуальной реальности.

Перспективы дальнейшего исследования открываются в плане направленности научного поиска на изучение диалога между показателями авторского сознания в тексте и читательскими рецепциями текста.

Литература

1. Баррі П. . Вступ до теорії: літературознавство і культурологія / П. Баррі. – К. : Смолоскип, 2008. – 358 с.
2. Барт Р. Нулевая степень письма / Р. Барт. – М. : Академ. проект, 2008. – 430 с.
3. Бахтин М. М. Собр. соч. : в 7 т. / М. М. Бахтин – М. : Рус. словари, 1996. – Т. 5. – 731 с.
4. Бройтман С. Н. Историческая поэтика / С. Н. Бройтман. – М. : Рос. гос. гуманит. ун-т, 2001. – 320 с.
5. Гагаев А. А. Художественный текст как культурно-исторический феномен / А. А. Гагаев. – М. : Наука, 2002. – 180 с.
6. Лотман Ю. М. Семиосфера. Культура и взрыв / Ю. М. Лотман. – СПб. : Искусство, 2000. – 700 с.
7. Слюсарь А. А. Методія / А. А. Слюсарь. – Одесса : Астропринт, 2009. – 581 с.
8. Тмарченко Н. Д. Теоретическая поэтика / Н. Д. Тмарченко. – М. : РГГУ, 2006. – 467 с.
9. Тюпа В. И. Аналитика художественного / В. И. Тюпа. – М. : Рос. гос. гуманит. ун-т, 2001. – 192 с.
10. Хализев В. Е. Теория литературы / В. Е. Хализев. – М. : Высш. шк., 2002. – 437 с.
11. Чернец Л. В. «Как наше слово отзовется...»: Судьбы литературных произведений / Л. В. Чернец. – М. : Высш. шк., 1995. – 306 с.
12. Черноиваненко Е. М. Литературный процесс в историко-культурном контексте / Е. М. Черноиваненко. – Одесса : Маяк, 1997. – 712 с.

УДК 82-1.111-1.305

С. Е. С л а с т ь о н

Институт філології КНУ імені Тараса Шевченка

Про один приклад гендерного діалогу в британській поезії кінця XVI – 20-х років XVII ст.

Сластьон С. Е. Про один приклад гендерного діалогу в британській поезії кінця XVI – 20-х років XVII ст. Стаття присвячена аналізу специфіки діалогу в гендерному та інтертекстуальному аспектах у текстах трьох англійських авторів елизаветинської та яковіанської доби. Гендерні смисли у поезії К. Марлоу (1564 1593), В. Рейлі (1552 1618), С. Деніела (1560 1619) розглядаються через функції діалогу в художньому тексті, зокрема: комунікаційну, інформаційну та психологічну. Стаття репрезентує не тільки особливості творчості англійських поетів, а й взаємодію літературних явищ англосмовної лірики в гендерному та мотивному контекстах. Через принцип диференціації понять мотив та мотивування при аналізі поетичних текстів, розкриваються не лише експліцитні гендерні ознаки персонажів і хронотопу, а й додаткові гендерні смисли відповідно.

Ключові слова: гендер, діалог, мотив, В. Рейлі, С. Деніел, К. Марлоу.

Сластьон С. Е. Об одном примере гендерного диалога в британской поэзии конца XVI – 20-х годов XVII в. Статья посвящена анализу диалога в гендерном и интертекстуальном аспектах трех поэтов елизаветинского и яковинского периода. Коммуникационная, информативная и психологическая функции диалога анализируются в поэзии К. Марлоу, В. Рейли и С. Дениэля. Статья репрезентует не только особенности поэзии каждого отдельного поэта, но и демонстрирует взаимосвязь трех текстов в гендерном и мотивном контекстах. Благодаря принципу дифференциации понятий мотив и мотивировка при анализе поэтических текстов раскрываются не только эксплицитные гендерные признаки персонажей и хронотопа, но и дополнительные гендерные смыслы соответственно.

Ключевые слова: гендер, диалог, мотив, В. Рейли, С. Дениель, К. Марло.

Slaston S. E. The example of a gender dialogue in British Poetry of late XVI and the 20th of XVII century.

The article is devoted to the analysis of a dialogue in two: gender and intertextual aspects. The examples of realization of three following functions of dialogue: communicative, informative and psychologic are highlighted in the poetry of the following poets of Elizabethan period and later the epoch of the King James I. The given analyses show not only the specific features of each very poet but also reveal the inner interaction of the poetic texts in their gender and motivic contexts. The differentiation method of motive and motivation concepts in poetic texts revealed not only explicit characters' features and their time and place, but also highlighted more gender meanings.

Key words: gender, dialogue, motif, W. Raleigh, S. Daniel, K. Marlow.

У літературознавстві поняття “діалог” досліджується на тлі історико-літературного процесу або як самостійний жанр, або ж як форма художньої презентації думки. Серед вітчизняних та західноєвропейських вчених така неоднозначна сутність діалогу породила низку й досі актуальних дискусій, які окреслили наступні дефініції: 1) діалог, враховуючи його дихотомію (Платон) є суто «перехідним жанром» (“mediate genre”) [14:24-43]; 2) діалог знаходиться поза межами системи літератури й належить до «мовленнєвих жанрів», а не літературних [1:428-472]; та 3) діалог є літературним жанром, переважно філософсько-публіцистичного характеру [2:96]. Отже, діалогічний жанр обумовлений, перш за все, динамічною комунікаційною суттю самого діалогу як основної форми спілкування. Динамічність ця зумовлена «комунікативною інтенцією підтвердити правильність власної точки зору або ж бажанням спростувати погляди співбесідника», й репрезентує певну картину світу, що надає цьому жанру й драматичних рис. Проте, в генеалогічному аспекті жанр діалогу має не лише драматичний характер, а вбирає й риси “алегоричних форм поезії”, підсилюючи ліричне начало твору, коли продуктом надскладних видів комунікації стають не лише автор та читачі, а й персонажі художнього тексту й потребує додаткового розгляду.

Метою нашого дослідження є виявлення специфіки функціонування діалогу, зокрема в гендерному та інтертекстуальному аспектах. Для поставленої мети треба вирішити низку завдань: виявити особливості психологічної, комунікаційної та інформативної функцій діалогу; з’ясувати які додаткові гендерні ознаки мотивів розкривають ті чи інші функції діалогу; простежити, якою є специфіка цих гендерних діалогів на рівні трьох зазначених текстів.

Основними методами нашого дослідження були наступні: гендерний, контекстуальний, інтертекстуальний та метод реального коментування.

Наведені нами тексти для аналізу написані у формі діалогу. Ліричні вірші К. Марлоу та В. Рейлі – це не марковані діалоги (“untagged dialogue”) із одним наратором, а от С. Деніел вводить у поезію нову форму маркованого (“tagged») діалогу із двома нараторами, подаючи тим самим конфлікт між двома персонажами-комунікантами на рівні одного тексту.

Інформаційно-характерологічна функція діалогу у віршах визначає гендерну поведінку персонажів, слугує компонентом розуміння його/її

«мовленнєвого портрету» та картини світу в цілому. Вірш «The Passionate Shepherd to His Love» К. Марлоу складається з 6-х ямбічних строф, що надає текстові особливої мелодійності й наближає його до народної пісні. Західні літературознавці відзначають, що тема «травнєвого» кохання Пристрасного Вівчаря символізує безтурботне життя у Садах Едему, або повернення «втраченого Раю». Конфлікт в тексті породжується, з однієї сторони, внутрішньою боротьбою головного героя з його бажаннями та обов’язками, з іншого – незгодою жити у суспільстві із забобонами та обмеженнями, що породжують відчуття нещастя [13].

Не руйнуючи усталених поглядів на цей поетичний текст, ми спробуємо розкрити додаткові смисли, застосувавши гендерний метод та метод реального коментування [4].

Головний персонаж пасторальної лірики К. Марлоу – Пристрасний Вівчар, який звертається до своєї Коханої. Епітет «пристрасний» гендерно маркує чоловіка, сповненого сильним сексуальним бажанням. Але пристрасність – почуття недовготривале, саме тому, пасторальна поезія про безтурботне кохання зазвичай тематично пов’язано із Горацианським мотивом *carpe diem* («лови день»). Тож виходить дуже проста схема: є Вівчар, є пристрасність, яку краще задовольнити негайно, бо життя швидкоплинне, сповнене прикрощів й розчарувань, а «миттєве кохання» може подарувати відчуття щастя й гармонії хоча б на деякий час. Таку невігядливу тематико-мотивну лінію можна простежити лише у назві вірша. Але сам текст у формі звертання-діалогу дозволяє нам зрозуміти глибинні мотиви вірша через додатковий компонент в образі головного героя – його мовлення.

Так, Пристрасний Вівчар починає своє звертання зі слів: “*Come live with me and be my love*”. Друга частина рядка цілком відповідає іміджу Пристрасного Вівчаря: “... *be my love*” – у цю саму хвилину; щодо першого компонента, то тут все набагато складніше, адже запрошення спільно прожити тривалий час (усе життя?): “*Come live with me ...*” породжує зовсім інші мотиви та мотивування, а головне, руйнує ту саму безтурботність пасторальної лірики. Далі Вівчар заманливо розповідає про їхні побачення; він певен, що прогулянки лісами, гаями, долинами, пагорбами, полями, вздовж річок та пасовищами подарують їм незабутню насолоду. Після незабутніх побачень-мандрівок Вівчар обіцяє пошити коханій сукню, оздоблену листям мирту,

насадити клумби із трояндами й подарувати їй тисячі ароматних квітів. Взимку вона носитиме вовняний жупан та черевички із золотими пряжками. Навесні він сплете їй вербовий пояс із кораловою застібкою, для комірців він купить бурштинові запонки. А кожний травневий ранок їм співатимуть діти вівчарів. Закінчує він своє звертання наступними словами: *“And if these pleasures may thee move/Come live with me and be my love. /...If these delights thy mind may move / Then live with me and be my love”*. Слово «If» у сильній позиції останніх двох строф, з одного боку підсилює ефект надії (сподівання) Вівчаря на позитивну відповідь коханої, з іншого, if – це умова та застереження. Але про які умови чи застереження говорить Вівчар? Коли експліцитно – це пасторальний вірш про прекрасне гармонійне життя двох закоханих. У них буде все: прогулянки, квіти й подарунки та навіть уранішні співи дітей.

Спробуємо, однак, залучити метод реального коментування, аби краще розтлумачити текст й зрозуміти часом непомітні, але надзвичайно важливі мотиви «підтекстового» рівня. Перші дві строфи присвячені майбутнім прогулянкам Вівчаря із коханою серед місць, де вони отримуватимуть справжню насолоду (*“pleasures prove”*). Тут перелічений майже весь можливий рельєф: *“valleys, groves, hills, fields, woods, steepy mountain yields, rocks, shallow rivers”*. Враховуючи географічні особливості Великобританії, «прогулянка» Вівчаря хронологічно триватиме не менше ніж кілька днів, дистанційно, аби побачити все перелічене, вони мали б перетнути острів у південно-західному напрямку, перетнувши межу поміж Високою та Низькою Британією [3:432-465]. Це – доволі нетиповий маршрут для прогулянки із коханою, проте цілком реалістичний шлях вівчаря при випасанні овець. Тож заманлива прогулянка насправді стає випробуванням на витривалість для коханої.

У третій строфі Вівчар обіцяє устелити коханій постіль пелюстками троянд: *“...And I will make thee beds of roses”*, дарувати їй квіти й пошити сукню, але сукня ця незвичайна, вона із миртового листя. В Англії, під впливом античних міфів, мирт вважали весільною рослиною, символом вірності та родинного добробуту [8]. Отже, клумби, квіти та сукня – це все весільні подарунки Вівчаря своїй нареченій. Згодом він обіцяє забезпечити їй зимовий гардероб, проте тут виникає цікава розбіжність із попередніми рядками: *“... A gown made of the finest wool/Which from our pretty lambs we pull”*. Цього разу кохана вже не наречена, а дружина й господиня, тож їй доведеться разом із чоловіком нарядити приблизно 776 метрів (849 англійських ярдів) вовняної нитки, бо саме така кількість нитки піде на теплу зимову одіж [9]. Наступним етапом у «безтурботних» стосунках Вівчаря та його коханої буде плетіння вербового поясу (*“belt of straw and ivy buds”*). У

західноєвропейських країнах вербові пояси носили монахи, як обереги від спокус. У шлюбних стосунках верба – символ вірності [11:172-173]. Плели такі пояси у березні чи квітні місяці. Вівчар знає, що через місяць у травні він знову піде на пасовище, залишивши дружину на тривалий час саму; тож він поклопотався заздалегідь, аби його кохану оберігав вербовий амулет. Останні радощі, запропоновані Пристрасним Вівчарем – це уранішні співи дітей у травні. З одного боку, що може бути прекраснішим за дітей та їхні голоси, з іншого, сонце в Англії сходить у травні о 4:30, тож активний ранок для пастухів починається о 5.00, діти ж співають, бо проводжають батьків на пасовища, – до праці.

Отже, безтурботне пасторальне життя Вівчаря – це насправді чітко організоване сільське буття, де все відбувається за сезонним річним циклом: від травня й до травня, від випасання овець, до їхньої стрижки, зимівлі, та нового випасання на пасовиськах. Його топоси чітко обумовлені природним (більшою мірою поганським, аніж космічним) хроносом. Травень – Вівчар на галявинах, у лісах, у долинах випасує овець. Влітку він з ними вже біля річок та водойм. Восени він повертається додому, настає сезон весіль; стрижка овець і приготування до зими. Із ранньою весною розпочинається підготовка до нового сезону на пасовиськах.

Тож через проведений аналіз ми дійшли до першого висновку: у наведеній пасторальній ліриці пристрась Вівчаря є лиш мотивуванням, мотивом постає – випробування *шляхом та шлюбом* [5:86-87], але вже із дещо зміненими (не архаїчними) гендерними ролями, де перевірятимуть не його, а її (кохану) – й перевірятиме не вона, а він. Показова безтурботність перетворюється на архіскладну відповідальність (можливо, на «довічний» тягар) його як чоловіка та її як дружини.

Гендер та комунікаційна функція діалогу. Вірш-відповідь Німфи Пристрасному Вівчарю («The Nymph's reply to the Shepherd») В. Рейлі на пасторальну лірику К. Марлоу вперше публікується в антології пасторальної поезії «Гелікон Англії» (England's Helicon) у 1600 році під анонімним авторством (Ignoto). Ім'я Волтер Рейлі з'явиться лише через 55 років у другому виданні книги «Майстерний Рибалка» («Angler Walton») Ісаака Волтона, де укладач достоійменно вкаже справжнє ім'я автора пасторалі [12].

Етимологічно Німфа в поезії кінця XVI століття позначала: а) міфологічну істоту, яка мешкала у лісах, біля водоймищ тощо, або б) наречену, молодшу жінку. У західній критиці, через таку амбівалентність номінації головного персонажа, тематичні лінії тексту представлені подальшими двома варіантами: одні розглядають пастораль у реалістичній призмі, як відповідь молодої дівчини на залицяння Вівчаря, інші, – як діалог істоти з іншого світу з «реалістичним» персонажем. Але

думки прихильників обох літературних «таборів» збігаються в баченні самого конфлікту, який породжується незбігом між реальним життям, яке бачить Німфа та ідеалізованим коханням, яке пропонує Вівчар. Крім уже усталених суджень, деякі сучасні американські вчені розглядають тексти К. Марлоу та В. Рейлі в екологічному аспекті, де кохання Вівчаря до Німфи (дочки природи) є закликком поетів до збереження природних ресурсів нашої планети. Через експліцитний діалогізм цих двох текстів часом зустрічається термін «партнерський/парний вірш», або супровідний вірш (“*companion poem*”) [10:177-179]. Отже, наведений текст В. Рейлі досі залишається об’єктом літературознавчих дискусій. Тому ми вважаємо за необхідне залучити гендерний метод інтерпретації тексту та здійснити аналіз «мовленнєвого портрету» головного персонажа пасторального вірша, аби дати відповідь на наступні три питання: *хто/що* є Німфа?; *яка* вона?; *чому* вона така?

Свою відповідь Німфа починає зі слів: “*If all the world and love were young ...*”. Тут «If» у сильній позиції строфи, з одного боку, може позначати умову, при якій вона згодна бути із Вівчарем; а з другого, *надію* на вічність світу та кохання, виражених у послідовних компонентах речення: “*all...the world...love...young*”. Якщо вона – завжди молода божественна Німфа, то її світ природи й так вічний (все у природі континуально відроджується), і до чого тоді сподівання на нескінченність її світу (життя)? Але якщо Німфа – це молода дівчина, то її власне життя настільки швидкоплинне порівняно зі Всесвітом, що турбота про кінець світобудови не має жодного сенсу. Стає зрозумілим, що Німфа таки з породи божеств, але говорить вона не про свій простір постійно поновлюваної молодості (життя) та незмінного кохання (чи постійної ненависті), а про світ та заповіді людські, – про мінливе життя та кохання Вівчаря-чоловіка. Тож виконання першої умови Німфи непідвладне Пристрасному Вівчарю.

Друга умова така: “*And truth in every shepherd’s tongue ...*”. Більшість дослідників цей рядок інтерпретують як недовіру Німфи Вівчарю, як її «жіночу інтуїцію» щодо лихої (ворожої) натури чоловіків тощо. Але, на нашу думку, в контексті всієї строфи та вірша в цілому слово «*truth*» не є синонімом слова «*чесність, правдивість*» («*honesty*»), а, скоріш, відповідником українських лексем «*істина, праведність, віра*» [6:34-38]. За семантикою це подібне до імені головного персонажа шотландської балади «Правдивий Томас» (“*Thomas the Rhymer*” чи “*True Thomas*”) [7]. Отже, якби Вівчар знав й говорив не правду (свою, чужу), а істину, яка є загальною для всіх, то друга умова могла б бути ним виконана.

Нарешті, третє, що обумовлює Німфа, – це її космічний хронос, де відсутні людські поняття дати, віку та часу: “*...No date no age no need*”. Єдине, що зовсім не цікавить Німфу – це

матеріальні речі: “*Thy gowns, shoes, cap, kirtle, posies, coral clasps ... all these in me no means can move/...*”.

Отже, аби бути із коханою, Вівчарю потрібно змінити: а) свій простір, б) свій час, а головне в) свою картину світу. Зрозуміло, що всі три умови Німфи не під силу виконати ані Вівчарю, ані будь-якій іншій людині без надмірної жертвовності, тож єдиним прийнятним варіантом для нього залишається відмовитися від коханої. Але в цьому, по-перше, її перевірка справжності пристрасті обранця, адже завжди важче відмовитися від неї/нього (принести свої почуття у жертву) заради добробуту коханої/коханого. По-друге, тут виявляється не жорстокість божественної дівки, а її милість, бо її *шлях* із Вівчарем перетворить його життя на нескінченну боротьбу двох різних світів. По-третє, говорить її мудрість, бо *шлюб* з пристрасті швидко перетвориться на його та її тягар нещастя, із найстрашнішим кінцем. Адже саме мудрості не вистачило Мавці у стосунках із Лукашем у «Лісовій пісні» Лесі Українки.

Третій аналізований нами текст – це вірш-діалог «Уліс та Сирена» (“*Ulysses and the Siren*”) Семюела Деніела. Ця поезія була написана через 5 років після вірша-відповіді В. Рейлі у 1605 році. За якихось п’ять років діалог у вірші стає однією з найпопулярніших форм організації поетичного тексту.

Гендерологічний та інтertextуальний аспекти. Сюжетно вірш С. Деніела – це переробка поеми Гомера «Одіссея». Улісс – це давньоримський варіант грецького імені Одисей. Міфологічна істота Сирена має декілька образів. Гомерівські сирени – це морські німфи із прекрасними голосами, проте з лихою натурою, які, заманюючи мореплавців до острова своїми співами, прирікали їх на загибель. В деяких казках зустрічаються Сирени – напівптахи-напівжинки. Є вже й більш осучаснений образ Сирени - брехливої жінки. Проте С. Деніел не змінював традиційного іміджу своїй Сирені, вона є саме морською лихою німфою.

Цей діалог насправді є віршованою дискусією з відкритим філософським конфліктом та гендерними підтекстами. Починається він із заманливої пропозиції Уліссу від Сирени владарювати разом на квітучому острові: “*Come, worth Greek, Ulysses, come, / Possess these shores with me; /...*”. Улісс відмовляє Сирені, мотивуючи це тим, що тільки честь (“*honour*”) та слава (“*fame*”) є вартісними надбаннями для справжнього чоловіка; й поки цих двох компонентів йому бракує – він буде їх шукати, ризикуючи власним (й не тільки власним) життям. Його поняття «честі» та «слави» Сирена зводить до рівня лихої примари. Вже у наступній строфі Улісс зізнається, що показова «мужність» (“*manliness*”) насправді, – це яскрава, проте безглузда, гра із часом, яка ніколи не набридає, бо є цілком непередбачуваною. Завершальні три строфи

присвячені їхній дискусії на мілітарну тематику. Тут подані два – фемінний та маскулінний – погляди на війну. Для Сирени війна це – подальша послідовність понять: вдови, кров, біль; а для Улісса: сильний дух, вищі цілі, добрі накази. Для нього відкрита війна краща за хибний (слабкий) мир. Право мовити останнє слово автор надає Сирені, вона завершує 9-ту строфу словами: "...*For beauty hath created been / T'undro, or be undone*". Отже, у неї та в нього різні системи цінностей й, відповідно, картини світу (принципові позиції щодо війни ці акценти розставили); вона керується фемінною та іншосвітньою психологією, він – маскулінною та людською.

В єдиному Сирена іншосвіття має перевагу над Уліссом: він, встоявши перед спокусою влади, не зміг стриматися від пристрасті воювати, – це і є його Ахіллесова п'ята. З руйнації *геройськості* образу Улісса у вірші С. Деніела розпочинається деградація в англійській поезії загального маскулінного іделу «чоловік-солдат» та «вінгерой».

Отже, наведені аналізи текстів трьох поетів елізаветинської та яковіанської доби дають нам можливість зробити подальші загальні висновки:

1) Комунікаційна та психологічна функції діалогу в поетичних текстах підключають глибинні гендерні смисли та підтексти, тим самим посилюючи явище діалогізму (за традицією М. Бахтіна).

2) Залучення інформаційно-характерологічної функції діалогу розширило контексти віршів, й усталені гендерні мотивування перетворилися на нетривіальні гендерні мотиви.

Розглядаючи інтертекстуальний аспект при аналізі мовленнєвого портрету персонажів у наведених віршах, ми виявляємо, що звичні ідеальні/анти-ідеальні образи у призмі «гендер-мовлення» постають у своїх нових іміджах, часом протилежних до звичних уявлень. Це дозволяє повному інтерпретувати поетичні тексти, спостерігаючи динамізм чи то через деградацію, чи то через еволюцію їхніх компонентів різних рівнів, що потребує додаткового дослідження у перспективі.

Література

1. Бахтин М. М. Проблема речевых жанров / Михайло Михайлович Бахтин // Литературно-критические статьи. – 1986. – С. 428–472.
2. Литературный энциклопедический словарь / под общ. ред. В. М. Кожевникова, П. А. Николаева. – М.: Советская энциклопедия, 1987. – 751 с.
3. Гірничий енциклопедичний словник: [у 3 т.] / за ред. В. С. Білецького. – Д.: Східний видавничий дім, 2004. – Т. 3. – С. 432–465.
4. Казарин В. П. Стихотворение А. А. Ахматовой «Вижу выцветший флаг над таможенной ...» (Опыты реального комментария) [Электронный ресурс] / В. П. Казарин, М. А. Новикова // Науковий вісник Міжнар. гуманіт. ун-ту. – Серія : Філологія. – 2014. – Вип. 10 (1). – С. 37–45. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_filol_2014_10%281%.
5. Новикова М. А. Міфосвіт Бернса: Шлях і шлюб / М. А. Новикова // Міфи та місія. – К. : Дух і літера, 2005. – С. 86–97.
6. Новикова М. А. Комментарии / М. А. Новикова // Шотландии кровавая луна : Антология шотландской поэзии (с XIII-го века до века XX-го). – Симферополь : СОНАТ ; Крымский Архив, 2007. – С. 34–38.
7. Тулуп Е. Р. Героїчні мотиви в Середньовічній шотландській поезії XIII–XV ст. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.01.04 «Література зарубіжних країн» / Е. Р. Тулуп ; Таврійськ. нац. ун-т. – Симферополь, 2013. – 20 с.
8. Flower meanings: symbolism of flowers, herbs, and trees [Electronic resource] // The 2009 Old Farmer's Almanac. – 2009. – Access mode : <http://www.almanac.com/content/flower-meanings-language-flowers>.
9. Knitting Calculator [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.jimmybeanswool.com/secure/html/onlineec/knittingCalculator>.
10. Literary and Visual Raleigh / ed. by Christopher M. Armitage. – Manchester : Manchester University Press, 2013. – 448 p.
11. Shakespeare's Sexual Language: A Glossary / ed by Gordon Williams. – London: Continuum, 2006. – [1-st ed.]. – 352 p.
12. The Passionate Shepherd to His Love (and the Nymph's Reply) [Electronic resource]. – Access mode : http://www2.latech.edu/~bimagee/210/marlowe/shepherd_&_notes.htm.
13. Types of Dialogue Poems by Emily Layfield [Electronic resource]. – Access mode : <http://classroom.synonym.com/types-dialogue-poems-22365.html>.
14. Wilson K. J. Incomplete Fictions: The Formation of English Renaissance Dialogue / Kenneth Jay Wilson. – Washington, D.C.: The Catholic University of America Press, 1985. – 198 p.